

Odgovornost za materijalne nedostatke nakon izmjena Zakona o obveznim odnosima iz 2021. godine

Mandarić, Marina

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:010844>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Katedra za građansko pravo

Marina Mandarić

ODGOVORNOST ZA MATERIJALNE NEDOSTATKE NAKON IZMJENE ZAKONA O
OBVEZNIM ODNOSIMA IZ 2021. GODINE

Diplomski rad

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Romana Matanovac Vučković

Zagreb, rujan 2022.

Izjava o izvornosti

Ja, Marina Mandarić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Marina Mandarić , v.r.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. ODGOVORNOST ZA MATERIJALNE NEDOSTATKE.....	2
2.1. Odgovornost za materijalne nedostatke u potrošačkim ugovorima	3
3. DIREKTIVA 2019/771.....	5
3.1. Razlog maksimalne harmonizacije.....	7
4. UTJECAJ DIREKTIVE NA HRVATSKO OBVEZNO PRAVO.....	9
4.1. Pojmovi.....	11
4.2. Materijalni nedostaci za koje prodavatelj odgovara.....	12
4.3. Kad postoje materijalni nedostaci	17
4.4. Ažuriranje stvari s digitalnim elementima u potrošačkim ugovorima.....	20
5. PRAVA KUPCA PREMA NOVOM UREĐENJU.....	22
5.1. Popravak ili zamjena	25
5.2. Sniženje cijene i raskid ugovora	26
6. ODGOVORNOST ZA MATERIJALNE NEDOSTATKE U LANCU ISPORUKE.....	28
7. ZAKLJUČAK.....	29
8. LITERATURA.....	32
8.1 Knjige	32
8.2. Znanstveni članci.....	32
8.3. Zakoni.....	33
8.4. Sudska praksa.....	33
8.5. Pravo Europske unije	33

1. UVOD

Razvoj tehnologije u zadnjih nekoliko godina promijenio je način života ljudi pa tako i njihove pravne odnose. Upotreba tehnologije utjecala je na odnos trgovaca i potrošača tako što se trgovina sve više odvija elektroničkim putem, što se pogotovo moglo primjetiti u tijeku pandemije covid-19 kada se cjelokupni život, pa tako i trgovina, preselila *online*. S obzirom da je određeno vrijeme bio onemogućen fizički kontakt među ljudima, ovakav način trgovine sve se više razvijao jer je bio prikladan uvjetima fizičkog distanciranja. Također, s napretkom tehnologije pojavljuju se i novi proizvodi te se trgovci ugovorima obvezuju na isporuku robe s digitalnim sadržajem ili uslugom. S obzirom na navedene inovacije u području tehnologije, takvi pravni odnosi postali su svakodnevnica, međutim nisu bili pravno regulirani. Europska unija stoga donosi dvije direktive kojima nastoji postići jedinstvo digitalnog tržišta, tzv. digitalne direktive. To su Direktiva (EU) 2019/771 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2019. o određenim aspektima ugovora o kupoprodaji robe, izmjeni Uredbe (EU) 2017/2394 i Direktive 2009/22/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 1999/44/EZ i Direktiva (EU) 2019/770 o određenim aspektima ugovora o isporuci digitalnog sadržaja i digitalnih usluga. Tim direktivama nastoje se uskladiti pravni poreci država članica i tako ukloniti prepreke koje bi različite nacionalne zakonske odredbe država članica stvarale prekograničnoj trgovini i nesmetanom funkcioniranju unutarnjeg tržišta. Također, trebalo je zaštititi potrošače u pogledu nove robe s ugrađenim digitalnim sadržajem ili uslugom te donijeti pravne odredbe koje reguliraju te nove proizvode, a koje do tada još nisu postojale. Navedenim direktivama htjela se provesti harmonizacija potrošačkog prava koje se vrlo razlikuje u državama članicama zbog prijašnjih direktiva minimalne harmonizacije koje su donesene na tom području. Kako je Republika Hrvatska članica Europske unije, donošenje ovih direktiva utjecalo je i na naše zakonodavstvo zbog obveze implementacije odredaba direktiva u nacionalni pravni poredak. Pogotovo je značajna izmjena Zakona o obveznim odnosima kojom je došlo do promjene dijela našeg obveznog prava u području odgovornosti za materijalne nedostatke. Cilj je ovog rada prikazati izmjene u uređenju odgovornosti za materijalne nedostatke nakon novele Zakona o obveznim odnosima¹ od 1.1.2022. do koje je došlo zbog implementacije Direktive o određenim aspektima ugovora o kupoprodaji robe (dalje u tekstu Direktiva 2019/771).

¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima (NN 126/2021)

2. ODGOVORNOST ZA MATERIJALNE NEDOSTATKE

Odgovornost za materijalne nedostatke odgovornost je osobe koja je predala nekome određenu stvar za neke nedostatke koje ta stvar ima. Takvi nedostaci su primjerice da stvar nema ugovorena posebna svojstva, kada stvar nije jednaka uzorku ili modelu, ako nema svojstva koja inače postoje kod drugih stvari iste vrste, nepravilna montaža itd.² Kako bi došlo do odgovornosti za materijalne nedostatke mora se raditi o naplatnom pravnom poslu, dakle u obveznom odnosu moraju postojati činidba i protučinidba.

Upravo kada postoje nedostaci na činidbi, narušava se ravnoteža između činidbe i protučinidbe te to narušava i dovodi u pitanje ostvarenje cilja pravnog posla.³ Tada dolazi do povrede jednog od osnovnih načela obveznog prava, a to je načelo jednake vrijednosti činidaba. Zakon o obveznim odnosima predviđa kada povreda tog načela povlači za sobom pravne posljedice. Jedna od tih pravnih posljedica upravo je odgovornost za materijalne nedostatke činidbe.

Stoga ona ugovorna strana koja je predala stvar s materijalnim nedostatkom odgovara za nedostatke svoje činidbe. Zbog toga što je predmet kojim je ispunjena obveza imao nedostatak, i ako su uz to ispunjene i neke druge pretpostavke, po samom je zakonu nastala odgovornost dužnika za postojeći nedostatak.⁴ Postoji nekoliko pretpostavaka koje trebaju biti kumulativno ispunjene kako bi došlo do odgovornosti za materijalne nedostatke, a to su: da se radi o naplatnom pravnom poslu, zatim da materijalni nedostaci postoje u trenutku prijelaza rizika na kupca ili su posljedica uzroka koji je postojao prije toga te da stjecatelj nije znao niti je mogao znati za nedostatke činidbe.⁵

Kako činidba i protučinidba postoje samo u naplatnim pravnim poslovima, odgovornost za materijalne nedostatke postoji samo u naplatnim pravnim poslovima te je s njima povezana. To se može uočiti prema tome što se odgovornost za materijalne nedostatke podrazumijeva u svakom naplatnom pravnom poslu te spada u tzv. prirodne sastojke pravnog posla (*naturalia negotii*) i

² Klarić, P., Vedriš, M., Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2009., str. 418.

³ Ibid., str. 416.

⁴ Slakoper, Z., Odgovornost za pravne nedostatke u Zakonu o obveznim odnosima i izabranim pravnim porecima, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 28, No. 1, 2007., str.3.

⁵ Pavlović, M., Opći i posebni pravni učinci ugovora, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god.59., 2/22, str. 454.

uređena je dispozitivnim pravnim pravilima.⁶ To znači da se podrazumijeva da postoji odgovornost za materijalne nedostatke na stvari ukoliko ju ugovorne strane ne isključe ili ograniče svojom voljom. Zakon o obveznim odnosima⁷ u članku 408. stavak 1. potvrđuje kako je u našem pravnom sustavu priroda pravnih pravila koja uređuju materijalne nedostatke dispozitivna, što znači da ih stranke mogu isključiti ili ograničiti ako to žele.

Odgovornost za materijalne nedostatke institut je obveznog prava koji je u pogledu svih ugovora propisan u dijelu Zakona koji uređuje učinke dvostranoobveznih ugovora. Tako se u članku 357. navodi da svaka strana kod naplatnog ugovora odgovara za materijalne i pravne nedostatke svog ispunjenja. Međutim, odredbe tog članka samo određuju da prenositelji kod naplatnih ugovora odgovoraju za nedostatke, ali ne uređuju pitanja koja se pojavljuju u vezi te odgovornosti, već upućuju na to da se na odgovornost za nedostatke u svim naplatnim ugovorima na odgovarajući način primjenjuju pravila o odgovornosti prodavatelja za nedostatke.⁸ Odgovornost za materijalne nedostatke stoga je detaljno uređena u dijelu Zakona o obveznim odnosima koji regulira ugovor o kupoprodaji (čl. 399.a – 422.a) koje odredbe se na odgovarajući način primjenjuju na sve ugovorne odnose.

2.1. Odgovornost za materijalne nedostatke u potrošačkim ugovorima

Institut odgovornosti za materijalne nedostatke vrlo je važan u potrošačkim ugovorima. Naime, potrošači su kao slabija ugovorna strana tim odredbama zaštićeni te mogu ostvarivati svoja prava u slučaju nedostatka na stvari. Zato se u potrošačkim ugovorima odstupa od dispozitivne prirode odgovornosti za materijalne nedostatke te je u potrošačkim ugovorima zabranjeno njezino isključenje ili ograničenje. Novim uređenjem Zakona o obveznim odnosima u koji je transponirana Direktiva 2019/771 pruža se veća zaštita potrošačima pa se tako u članku 408. stavku 3. ZOO-a navodi kako za potrošača nisu obvezujuće one odredbe ugovora kojima se ograničava ili isključuje odgovornost za nedostatke stvari prije nego što potrošač obavijesti prodavatelja o materijalnom nedostatku stvari. Svrha ovakve odredbe je zaštita potrošača kao slabije ugovorne strane kako prodavatelj ne bi iskoristio svoj jači položaj i time postupio na štetu potrošača.

⁶ Klarić, P., Vedriš, M., op.cit. (bilj. 2), str. 416.

⁷ Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21)

⁸ Slakoper, Z., op. cit. (bilj. 4.), str. 6.

Upravo je takvo postupanje prodavatelja često zbog toga što se potrošači najčešće ne upoznaju sa svim odredbama ugovora prije potpisivanja istog. Naime, u praksi se kao glavni problem pojavljuje to da potrošač uopće nije upoznat s ugovornim odredbama jer ih ne čita ili nije upućen na njih, a ako i jest upoznat, vrlo je upitno može li ih uopće mijenjati iako bi trebao biti ravnopravna strana u tom obveznom odnosu.⁹

Pogotovo se problem pojavljuje kod adhezijskih ugovora, tj. ugovora koje trgovac unaprijed sastavlja i nudi potrošaču, a on ga može samo prihvatiti u cijelosti ili odbiti njegovo sklapanje. U ovom slučaju u potpunosti je isključena mogućnost pregovaranja između stranaka. Ovdje sadržaj ugovora diktira gospodarski i stručno jača strana i zato se razvilo pravo koje štiti slabiju stranu, a to su potrošači.¹⁰ Ova pojava vrlo je česta u praksi te je ovakvo uređenje Direktive 2019/77, pa samim time i novele Zakona o obveznim odnosima usklađeno sa njezinom svrhom, a to je povećana razina zaštite potrošača.

Zapravo se radi o mehanizmu zaštite potrošača kako prodavatelj ne bi koristeći svoj položaj jače ugovorne strane i upravo u uvjetima kada se ugovor sklapa bez pregovaranja o pojedinačnim odredbama, formulirao ugovor na štetu potrošača jednostranim isključivanjem vlastite odgovornosti za materijalne nedostatke.¹¹

Stoga se u području potrošačkih ugovora mijenja pravna priroda instituta odgovornosti za materijalne nedostatke te on postaje kogentne naravi, što znači da od njega nisu moguća ugovorena odstupanja stranaka. Takvo uređenje posljedica je dosljedne implementacije članka 21. Direktive 2019/771 : „*Ako ovom Direktivom nije predviđeno drukčije, sve ugovorne odredbe kojima se, na štetu potrošača, isključuje primjena nacionalnih mjera kojima se prenosi ova Direktiva, odstupa od njih ili mijenja njihov učinak prije no što potrošač obavijesti prodavatelja o neusklađenosti robe, nisu obvezujuće za potrošača.*“ Ako bi se nekim slučajem takve odredbe o isključenju ugovorile, one potrošača ne obvezuju, ne bi došlo do njihove primjene i zapravo bi se s njima postupilo kao da ne postoje.

⁹ Salač, J., Uzelać, J., Zaštita potrošača u Republici Hrvatskoj u kontekstu harmonizacije s pravnom stečevinom Europske unije, *Financije i pravo*, Vol. 2., No. 1., 2014., str. 11.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Milotić, I., *Novela Zakona o obveznim odnosima u 2021. godini Razlozi i sadržaj promjena, Pravo i porezi*, br. 7-8/21, str. 21.

U građanskopravnim i trgovačkim ugovorima zadržana je dispozitivna priroda odgovornosti za materijalne nedostatke te ih stranke i dalje mogu isključiti ili ograničiti ukoliko to žele. No, i ovdje se u određenoj mjeri štite prava kupaca na način da će takve odredbe biti ništetne ukoliko je nedostatak bio poznat prodavatelju, a on o njemu nije obavijestio kupca, a i onda kad je prodavatelj nametnuo tu odredbu koristeći se svojim monopolskim položajem. (članak 408. stavak 2. ZOO).

3. DIREKTIVA 2019/771

Direktive su uz uredbe i odluke pravni akti Europske unije koji imaju obvezujuću snagu. Direktive su obvezujući pravni akti unije za svaku državu članicu, koji obvezuju države članice glede rezultata koje treba postići, dok je odabir oblika i metoda postizanja tog rezultata prepušten nacionalnim tijelima.¹² Na taj se način državama članicama omogućava da same odabiru način implementacije odredaba direktive u nacionalno zakonodavstvo te se poštuje različitost pravnog uređenja država članica, a ipak se ujednačava određeno pravno područje na razini Europske unije.

Zbog toga su direktive vrlo fleksibilan instrument kojim se postiže harmonizacija nacionalnih pravnih poredaka u onim područjima u kojima nije dozvoljeno donošenje jačih pravnih akata s izravnim učincima kao što su to uredbe. Ovlasti koje ima Europska unija uređene su pomoću 3 načela, a to su načelo supsidijarnosti, proporcionalnosti i načelo dodijeljenih ovlasti.

Prema načelu dodijeljenih ovlasti, koje je uređeno člankom 5. Ugovora o Europskoj uniji, EU ima isključivo one ovlasti koje su joj države članice dodijelile ugovorima kako bi postigla njima određene ciljeve. U istom članku uređena su i načela supsidijarnosti i proporcionalnosti pomoću kojih je i uređeno izvršavanje ovlasti Europske unije.

Prema načelu proporcionalnosti, akti koje donosi Europska unija ne smiju po sadržaju, opsegu i intenzitetu prelaziti ono što je potrebno da se ostvare ciljevi Europske unije. Dakle, ne smiju ograničavati ostale interese više nego što je potrebno za ostvarivanje ciljeva jedinstvenog unutarnjeg tržišta. Načelo supsidijarnosti omogućuje EU da u područjima koja nisu u njezinoj isključivoj nadležnosti djeluje samo kad se ta područja ne mogu na zadovoljavajući način urediti na razini država članica.

¹² Čl. 288. Ugovora o Europskoj uniji- pročišćena vezija (2016/C 202/01)

Stoga, u područjima podijeljene nadležnosti prednost u uređivanju tih područja imaju države članice, a Europska unija tek podredno u slučaju ako bi se jedino na razini EU to područje moglo urediti na bolji i efikasniji način. Upravo je zaštita potrošača područje podijeljene nadležnosti te je iz tog razloga donesena Direktiva 2019/771 kojom se pruža veća zaštita potrošačima. U uvodnom dijelu Direktive napominje se kako je razlog njezina donošenja uklanjanje rascjepkanosti pravnog okvira kojim se uređuje potrošačko pravo u državama članicama, a jedini način za uklanjanje različitosti uređenja u nacionalnim pravnim porecima jest usklađivanje na razini Unije te je stoga ona uredila ovo područje, a ne države članice.¹³

Kako se navodi u članku 1. svrha je Direktive 2019/771 doprinijeti pravilnom funkcioniranju unutarnjeg tržišta uz istodobno osiguravanje visokog stupnja zaštite potrošača tako da se utvrde zajednička pravila o određenim zahtjevima u pogledu ugovora o kupoprodaji robe sklopljenih između trgovaca i potrošača.

Razlog donošenja ove Direktive je ujednačavanje nacionalnih pravila te na taj način uklanjanje prepreka funkcioniranju unutarnjeg tržišta. Također, Direktiva je donesena kako bi se ujednačila nacionalna pravna pravila u pogledu zaštite potrošača u slučaju robe s digitalnim sadržajem, odnosno uslugom i kako bi se takve proizvode pravno reguliralo. S obzirom na to je li državama članicama prilikom implementacije direktive u nacionalno zakonodavstvo dozvoljeno odstupanje od odredaba direktive na način da propišu stroža ili drugačija pravila u pravnom području koje je predmet usklađivanja, razlikujemo direktive minimalne i maksimalne harmonizacije.¹⁴

Do sada su direktive u području potrošačkog prava bile direktive minimalne harmonizacije. Takva direktiva bila je i Direktiva 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. svibnja 1999. o određenim aspektima prodaje robe široke potrošnje i o jamstvima za takvu robu koju je izvan snage stavila nova Direktiva 2019/771. Da se radilo o direktivi minimalne harmonizacije vidljivo je iz odredbe u kojoj je sadržano pravo država članica da usvoje ili zadrže na snazi i strože odredbe, koje su spojive s ugovorom u području na koje se odnosi ta direktiva, kako bi zajamčile višu razinu

¹³ T. 70. uvodnog dijela Direktive (EU) 2019/771 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2019. o određenim aspektima ugovora o kupoprodaji robe, izmjeni Uredbe (EU) 2017/2394 i Direktive 2009/22/EZ, Službeni list Europske unije L 136/28, od 22.5.2019.

¹⁴ Josipović, T., Izazovi harmonizacije građanskog prava putem direktiva, Civil Law forum for South East Europe; GTZ(2010), str. 294.

zaštite potrošača.¹⁵ Upravo je to obilježje direktiva minimalne harmonizacije kojom se državama članicama omogućava da pruže veću razinu zaštite pravnim subjektima od one utvrđene direktivom uz uvjet da provedu osnovnu razinu usklađivanja određenog pravnog područja koje je predmet harmonizacije.

Međutim, direktive minimalne harmonizacije nisu prikladan instrument za potpuno ujednačavanje nacionalnih pravnih poredaka zbog toga što su oni usklađeni samo u minimalnom dijelu. Ukoliko neka država članica usvoji veću razinu zaštite prava subjekata, a druga ne, tada dolazi do različitih uređenja pojedinih nacionalnih pravnih poredaka. Stoga direktive minimalne harmonizacije nisu prikladne za ujednačavanje pravnih poredaka država članica te zapravo ponovno dovode do različitog uređenja, a to sve utječe na pravnu sigurnost adresata. Direktiva 2019/771 je za razliku od ranije spomenute direktive, direktiva maksimalne harmonizacije.

Kod direktiva maksimalne harmonizacije državama članicama nije ostavljena nikakva fleksibilnost, odnosno mogućnost odstupanja od odredbi direktive temeljem koje se provodi harmonizacija.¹⁶ Dakle odredbe direktive moraju biti doslovno prenesene u nacionalno zakonodavstvo bez mogućnosti država članica da pravno područje koje je predmet usklađivanja urede na drugačiji način.

Jedan od razloga za donošenje Direktive 2019/771 upravo je taj da se eliminiraju razlike u potrošačkom pravu koje su postojale u pravnim porecima država članica, a koja su nastale uslijed primjene direktive minimalne harmonizacije. Iz članka 4. Direktive 2019/771 vidljivo je kako se radi o direktivi maksimalne harmonizacije jer se navodi kako države članice u svojem nacionalnom pravu ne zadržavaju niti u njega uvode odredbe koje odstupaju od odredaba utvrđenih ovom direktivom, uključujući blaže ili strože odredbe kojima se osigurava različita razina zaštite potrošača. Odstupanje od odredaba Direktive 2019/771 omogućeno je jedino u slučaju kada to sama Direktiva predviđa.

3.1. Razlog maksimalne harmonizacije

Područja obveznog prava kao i potrošačkog prava do sada su bila uređena direktivama minimalne harmonizacije, što je omogućavalo državama članicama odstupanje od odredaba direktiva i

¹⁵ Čl.8/2 Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. svibnja 1999. o određenim aspektima prodaje robe široke potrošnje i o jamstvima za takvu robu, Službeni list Europske unije L 171/12, od 7.7. 1999.

¹⁶ Josipović, T., op. cit. (bilj. 14), str. 295.

pružanje veće zaštite adresatima. Bilo je nužno na nacionalnoj razini usvojiti minimalni standard usklađivanja pojedinog pravnog područja, a zatim je izbor bio na državama članicama hoće li one usvajati strože odredbe. Ukoliko bi bile usvojene strože odredbe to bi dovodilo do toga da pravni poreci država članica ponovno budu neusklađeni zbog različitog uređenja. Time nije postignut cilj koji ima direktiva kao akt, a to je harmonizacija odnosno ujednačavanje prava na razini Europske unije radi neometanog funkcioniranja unutarnjeg tržišta.

Zbog toga je Europska unija odlučila provesti maksimalnu harmonizaciju ovog područja koji se odnosi na zaštitu potrošača vezanu uz digitalni sadržaj i usluge s obzirom da je ta vrsta trgovine i robe sve značajnija gospodarska aktivnost na području EU. Time se omogućava pravna sigurnost adresata jer već unaprijed znaju kakvo je uređenje u svih 27 država članica i nema poteškoća koje stvara različito nacionalno uređenje. Problem rascjepkanosti pravnih pravila na područjima država članica razlog je za maksimalnu harmonizaciju što se navodi u točki 6. uvodnog dijela Direktive 2019/771.

Različito nacionalno uređenje dovodi i do troškova koje imaju prodavatelji zbog usklađivanja s pravnim porecima drugih država članica što ih demotivira u prekograničnom poslovanju. Zbog nevoljkog uključivanja trgovaca u prekograničnu trgovinu, smanjuje se i dobrobit potrošača jer su uskraćeni za konkurentne proizvode iz drugih država članica, te ne mogu iskoristiti pogodnosti unutarnjeg tržišta u pogledu većeg izbora i nižih cijena.¹⁷ U točki 4. preambule Direktive 2019/771 navodi se i ovaj problem te se ističe kako potencijal e-trgovine nije u potpunosti iskorišten. Kako bi se to učinilo potrebno je, kako se navodi u točki 4., omogućiti nesmetan pristup prekograničnoj prodaji robe svim sudionicima na tržištu, uključujući i transakcije e-trgovine.

Zbog razlike u nacionalnim zakonodavstvima, a ponajviše u području potrošačkog ugovornog prava, stvaraju se dodatni troškovi i pravna nesigurnost za mala i srednja poduzeća što je posebno vidljivo kada je predmet ugovornih obveza isporuka digitalnog sadržaja ili digitalne usluge.¹⁸

S obzirom na navedeno cilj centralizacije zakonodavstva u ovom području je potaknuti trgovce na prekograničnu trgovinu i iskoristiti sve potencijale koje takva trgovina pruža, kako za trgovce tako i za potrošače. Također, neujednačenost uređenja ovog područja doprinijela je i manjku povjerenja

¹⁷ Zoričić, M., Maksimalna harmonizacija zakonodavstva EU-a u obveznom pravu, Pravo i porezi, br.12/21, str. 8.

¹⁸ Gongeta, S., Određeni aspekti ugovora o kupoprodaji robe u europskom zakonodavstvu, CroDiM: International Journal of Marketing Science, vol.5, No. 1., 2022, str. 264.

potrošača koji se slabo upuštaju u prekogranične kupnje zbog neizvjesnosti nastale uslijed različitosti uređenja, vidljivo iz točke 8. preambule Direktive 2019/771.

To su primjetila i tijela Europske unije te su svoju aktivnost usmjerila na uklanjanje ovog problema, što je rezultiralo uređenjem ovog područja s obilježjem maksimalne harmonizacije. Naime, Europska Komisija opravdava provođenje maksimalne harmonizacije u ovom području kako bi postigla smanjenje rascjepkanosti pravne stečevine u području potrošačkog prava, postrožavanje regulatornog okvira i omogućavanje više razine zaštite potrošača.¹⁹

Upravo bi ovakva aktivnost europskog zakonodavca trebala rezultirati time da i potrošači i trgovci u potpunosti iskoriste potencijal prekogranične trgovine te da se uklone sve prepreke koje su ih sprječavale u provođenju te trgovine na jedinstvenom europskom tržištu.

4. UTJECAJ DIREKTIVE 2019/771 NA HRVATSKO OBVEZNO PRAVO

Republika Hrvatska kao članica Europske Unije obvezna je primjenjivati unutar svog pravnog poretka pravnu stečevinu EU te provoditi usklađivanje svojih pravila s njom, što proizlazi ponajprije iz obveze koju je RH preuzela Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju²⁰ još u vrijeme trajanja procesa pridruživanja Europskoj uniji. U članku 69. navedenog dokumenta RH obvezuje se na usklađivanje postojećeg hrvatskog zakonodavstva sa zakonodavstvom zajednice. Također, dogovoreno je nastojanje Hrvatske da osigura postupno usklađivanje postojećih zakona i budućeg zakonodavstva s pravnom stečevinom Zajednice. Sada ta obveza Republike Hrvatske, nakon ulaska u članstvo EU, proizlazi iz Ugovora o Europskoj uniji.

To se odnosi i na Direktivu 2019/771 koja se trebala transponirati u nacionalno zakonodavstvo te, kako je i navedeno u njezinom tekstu, obvezuje države članice na primjenu njezinih odredaba od 1.1.2022. godine. Stoga je Republika Hrvatska morala izvršiti izmjene u svom pravnom poretku te je izmijenila dio Zakona o obveznim odnosima koji se odnosi na odgovornost za materijalne nedostatke i tako ispunila svoju obvezu koju je preuzela Ugovorom o Europskoj uniji. Transponiranjem Direktive 2019/771 u nacionalno zakonodavstvo Hrvatska je unaprijedila zaštitu potrošača na digitalnom tržištu te je uskladila svoje zakonodavstvo s odredbama Europske unije.

¹⁹ Zoričić, M., op. cit. (bilj. 17), str.8.

²⁰ Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju potpisan između RH s jedne strane i Europske zajednice i njenih država članica, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:22005A0128\(01\)&from=GA](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:22005A0128(01)&from=GA), pristupljeno 23.7.2022.

To je jako važno za naš pravni poredak zbog toga što je online trgovina u zadnjih nekoliko godina postala jako razvijena i sve je učestaliji način kupnje hrvatskih građana. O tome govori i podatak da je Republika Hrvatska u pogledu online trgovine 66. država na svijetu.²¹

Direktiva 2019/771 jedan je od važnijih izvora koji je utjecao na izmjenu hrvatskog obveznog i potrošačkog prava i to kroz izmjenu odredaba o odgovornosti za materijalne nedostatke. Ta Direktiva prvenstveno uređuje postojanje neusklađenosti robe, posljedice te neusklađenosti te prava koja imaju kupci u tom slučaju. Izmijenjeni su odredbe ZOO koje se odnose na odgovornost za materijalne nedostatke kao i odredbe koje se tiču jamstva za ispravnost prodane stvari. Kako je već ranije u ovom radu navedeno, riječ je o direktivi maksimalne harmonizacije. S obzirom na to, smanjena je mogućnost hrvatskog zakonodavca da samostalno uređuje ovo pravno područje te zbog toga dolazi do povećanog utjecaja Europske unije na ovom području te se ono izuzima od samostalnog uređenja države članice. Naime, sve dok je na snazi direktiva maksimalne harmonizacije ona obvezuje države članice te su one ograničene u donošenju bilo kakvih mjera na usklađenom području i ne mogu ništa mijenjati u pravnom području koje je obuhvaćeno maksimalnom harmonizacijom.²² U ovom slučaju i Hrvatska gubi autonomiju u uređivanju dijela obveznog prava, a i mogućnost donošenja kasnijih izmjena ukoliko budu potrebne na ovom području. RH neće sama moći izmijeniti odredbe za materijalne nedostatke već će morati pričekati inicijativu Europske unije za donošenje eventualnih potrebnih izmjena u tom području jer je svaka inicijativa za daljnjim promjenama na Europskoj uniji te stoga daljnji razvoj područja obuhvaćenih maksimalnom harmonizacijom ovisi o mogućnostima tijela Unije da brzo reagiraju na promjene i razvoj.²³

Te su izmjene u hrvatsko zakonodavstvo unesene donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima koji je stupio na snagu 1.1. 2022., s time da je u prijelaznim i završnim odredbama tog Zakona navedeno da se on ne primjenjuje na ugovore koje su sklopljeni prije tog datuma.²⁴ Stoga izmijenjene odredbe o odgovornosti za materijalne nedostatke kao i

²¹ Kanceljak, I., *Određeni aspekti ugovora o prodaji robe na digitalnom tržištu i preuzimanje u hrvatsko pravo // Pravna zaštita pojedinaca na jedinstvenom digitalnom tržištu Europske unije*, Barbić, Jakša (ur.) Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2021., str.66.

²² Josipović, T., *op. cit.* (bilj. 14), str. 298.

²³ *Ibid.*

²⁴ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima (NN 126/2021)

odredbe o jamstvu nemaju retroaktivno djelovanje te se one ne primjenjuju na ugovore sklopljene prije stupanja na snagu ovih izmjena.

U daljnjem dijelu ovog rada bit će prikazano koje su promjene u hrvatskom obveznom pravu nastale implementacijom Direktive 2019/771, odnosno kako je sada uređen institut odgovornosti za materijalne nedostatke nakon izmijenjenog Zakona o obveznim odnosima koji je stupio na snagu 1. siječnja 2022.

4.1. Pojmovi

Na samom početku izmijenjenog dijela Zakona o obveznim odnosima koji se odnosi na odgovornost za materijalne nedostatke, u članku 399.a, nalazi se popis pojmova koji se odnose isključivo na navedeni pravni institut i kojima se utvrđuje njihovo značenje. Navođenje značenja ovih pojmova predstavlja novost u odnosu na dosadašnje uređenje ovog instituta jer ranije objašnjenje tih pojmova nije postojalo u Zakonu o obveznim odnosima. Prvi pojmovi koji se objašnjavaju vezani su uz potrošačko pravo, a to su pojam potrošača i potrošačkog ugovora. Naime, Direktiva 2019/771 uređuje potrošačke ugovore te je njezin cilj pružanje veće zaštite potrošačima, ali ostavlja slobodu državama članicama da pravila Direktive prošire i na ugovore koji su isključeni iz područja primjene Direktive ili da te ugovore uređuju na drugi način.²⁵

Naš je zakonodavac odlučio odredbe Direktive primijeniti na sve ugovore te tako očuvati koherentnost našeg hrvatskog pravnog poretka pa Zakon o obveznim odnosima regulira sve ugovore o kupoprodaji (građanskopravne, trgovačke i potrošačke) uz poneka odstupanja za određene vrste ugovora poput trgovačkih i potrošačkih. Stoga je u ovom Zakonu bilo potrebno definirati pojam potrošača i potrošačkog ugovora.

Nadalje se u stavicima 4.-10. članka 399.a objašnjavaju pojmovi digitalnog sadržaja i digitalne usluge te ostalih pojmova koji su povezani s njima kao što su kompatibilnost, funkcionalnost, interoperabilnost, trajni nosač podataka i trajnost. Upravo su to sadržaji koji su ključni noviteti u području potrošačkog prava i zbog kojih su donesene dvije digitalne direktive kojima se regulira ta materija na području EU.

²⁵ Velaj, H., Topić, G., Novela Zakona o obveznim odnosima- materijalni nedostatci stvari s digitalnim sadržajem, Računovodstvo, revizija i financije 2. 2022, str. 198.

U transponiranju pojmova u nacionalno zakonodavstvo vidljiv je utjecaj maksimalne harmonizacije zbog toga što se ti pojmovi koriste kod odgovornosti za materijalne nedostatke isključivo sa značenjem koje im je dao europski zakonodavac, a ne kako bi se one možda tumačile u ostalim dijelovima Zakona o obveznim odnosima.²⁶ Kao što nema mogućnosti pružanja veće zaštite i propisivanja strožih pravila tako nema ni odstupanja od značenja koje se pridaje određenim pojmovima.

Smije postojati odstupanje u riječima i nomotehnici, ali ne i u značenju. To znači da pojmovi kod odgovornosti za materijalne nedostatke ne smiju imati drugačije značenje od onih kakvo im je pridao europski zakonodavac, dok u drugim dijelovima ZOO ne moraju imati takvo značenje jer zadržavaju postojeća značenja koja su u RH općepoznata ili su pravni standardi.²⁷

Jedan od najboljih primjera iz kojih je to vidljivo, pojam je riječi besplatno koje se do sada nije definiralo u našem pravnom poretku jer se značenje te riječi podrazumijeva; naime, općepoznato je da ta riječ u pravu označava situaciju kada za izvršenu činidbu na temelju pravnog posla nema protučinidbe od druge strane.²⁸ No, u ovoj Direktivi definiran je i ovaj pojam kako bi se osiguralo da neće biti različitog tumačenja od strane država članica te se on u članku 399.a, točka 11. definira na sljedeći način : „ *besplatno znači bez troškova potrebnih za uklanjanje nedostatka, a posebno bez poštanskih troškova te troškova prijevoza, rada ili materijala.* “

4.2. Materijalni nedostaci za koje prodavatelj odgovara

U ovom dijelu Zakona o obveznim odnosima došlo je do vrlo značajnih promjena, a odnosi se na članak 400. Zakona o obveznim odnosima. Uz prva dva stavka koja se nisu mijenjala dodano je deset novih stavaka koji nisu postojali do izmjene ovog dijela Zakona o obveznim odnosima.

Prva dva stavka nisu mijenjana pa tako prodavatelj i dalje odgovara za one materijalne nedostatke koji su postojali u trenutku prijelaza rizika na kupca, bez obzira je li mu to bilo poznato. Jednako tako odgovora i za one materijalne nedostatke koji su se pojavili nakon prijelaza rizika na kupca ako su posljedica uzroka koji je postojao prije toga. Važan je trenutak prijelaza rizika, a on se

²⁶ Milotić, I., op. cit. (bilj.11), str. 18.

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

odnosi na trenutak predaje stvari kupcu. Od trenutka predaje stvari kupac je taj koji snosi rizik slučajnog oštećenja ili propasti stvari.

U stavku 3. istog članka ipak dolazi do izmjene te prema novom zakonskom uređenju prodavatelj odgovara za materijalne nedostatke neovisno o tome je li ugovorom prenio ili se obvezao prenijeti kupcu stvar u vlasništvo, a kupac platio ili se obvezao platiti njezinu cijenu. Bit ovog članka je u tome što zakonodavac ističe primjenu instituta odgovornosti za materijalne nedostatke kako na konsenzualne tako i na realne ugovore. Dakle, osnovni smisao ovog članka je postojanje prodavateljeve odgovornosti za materijalne nedostatke izrijeком za konsenzualnu kupoprodaju, ali i za realnu kupoprodaju.²⁹ Pri tome se realna kupnja odnosi na predaju stvari „iz ruke u ruku“ gdje zapravo predajom stvari nastaje obveza za kupca na plaćanje kupovnine. Konsenzualna kupnja odnosi se na obećanja i kupca i prodavatelja na ispunjenje obveza, odnosno na dio odredbe u kojem se navodi da se prodavatelj ugovorom obvezao prenijeti stvar kupcu, a da se kupac obvezao ugovorom prodavatelju za tu stvar platiti određenu cijenu.³⁰

Također, do promjene dolazi i u četvrtom stavku koji se odnosi na odgovornost za materijalne nedostatke kod stvari koje je tek potrebno izraditi ili proizvesti, neovisno je li prema općim pravilima riječ o ugovoru o kupoprodaji ili ugovoru o djelu. Naime, prema hrvatskom obveznom pravu postoji glede predmeta koji se trebaju proizvesti razlika u tome radi li se o ugovoru o kupoprodaji ili o ugovoru o djelu. Ta razlika postoji s obzirom na to čiji je materijal od kojeg se ta stvar treba proizvesti. Ako je bitan dio materijala izvođačev, tada se radi o ugovoru o kupoprodaji, a ako je naručitelj dao materijal tada je riječ o ugovoru o djelu.³¹

Europski zakonodavac se odlučio na primjenu odredaba o odgovornosti za materijalne nedostatke kao da se radi o ugovoru o kupoprodaji neovisno o tome je li izrada buduće stvari predmet ugovora o kupoprodaji ili ugovora o djelu. Također ovo je jedna od ranije spominjanih iznimki s obzirom da se radi o izričitoj primjeni ove odredbe samo na potrošačke ugovore.

Međutim, u ovom dijelu postoji problem s implementacijom Direktive 2019/771 s obzirom da u našem zakonodavstvu postoje posebna pravila za odgovornost izvođača za materijalne nedostatke

²⁹ Milotić, I., Materijalni nedostatci u Noveli Zakona o obveznim odnosima iz 2021. godine, Računovodstvo, revizija i financije, 1, 2022., str. 135.

³⁰ Ibid.

³¹ Članak 591. op.cit.(bilj. 7)

kod ugovora o djelu uređenog u člancima 604.- 611. ZOO. Prema novom uređenju, trebalo bi izuzeti iz primjene te odredbe ugovora o djelu u odnosu na potrošačke ugovore koji bi se smatrali ugovorom o kupoprodaji; stoga bi trebalo unutar Zakona o obveznim odnosima bolje razjasniti međusoban odnos ugovora o kupoprodaji i ugovora o djelu i trebalo bi se urediti da se ugovorom o djelu ne smatra onaj ugovor u kojem je naručitelj potrošač, a djelo roba široke potrošnje jer se takav ugovor prema izmijenjenom Zakonu o obveznim odnosima, članku 400. stavku 5., smatra ugovorom o kupoprodaji.³²

Takvo odvajanje ta dva ugovora trebalo bi imati učinka samo za pitanje odgovornosti trgovca prema potrošaču uređeno Direktivom, tako da bi se u dijelu Zakona koji uređuje ugovor o djelu u slučaju postojanja materijalnog nedostatka trebalo uputiti na primjenu onih odredaba koje se u tom slučaju primjenjuju kod ugovora o kupoprodaji.³³ Upravo bi se na taj način razjasnio odnos ovih dvaju ugovora te bi se razjasnila dvojba o tome koje pravilo treba primijeniti u određenom slučaju.

Odredbe o odgovornosti za materijalne nedostatke načelno se ne primjenjuju na potrošačke ugovore o isporuci digitalnih sadržaja ili digitalnih usluga, već samo na onu pokretnu stvar u koju je ugrađen digitalni sadržaj ili digitalna usluga ili su povezani sa stvari tako da bi odsutnost tog digitalnog sadržaja ili te digitalne usluge onemogućila funkcioniranje te stvari i koji se isporučuju na temelju ugovora o kupoprodaji, neovisno o tome isporučuje li ih prodavatelj ili treća strana.³⁴

To primjerice znači da će se odredbe o odgovornosti za materijalne nedostatke primjenjivati ako se radi o pokretnoj stvari u koju je ugrađen digitalni sadržaj ili usluga kao što je npr. mobitel. Ako ne radi budilica, poruke ili neka druga aplikacija koja je prethodno instalirana na taj uređaj, primijenit će se odredbe Direktive 2019/771 jer se tada radi o ugovoru o kupoprodaji s obzirom da te aplikacije već dolaze na uređaju. No, neće se primjenjivati na aplikacije koje su na taj isti mobitel kasnije instalirane. Primjerice, ukoliko potrošač instalira igricu putem trgovine aplikacijama, tada se radi o ugovoru o isporuci aplikacije za igricu koji je različit od ugovora o kupoprodaji.³⁵

Ugovori o isporuci digitalnih sadržaja ili usluga uređeni su drugom direktivom, a to je Direktiva 2019/770 koja se odnosi na digitalne sadržaje i usluge kao i na digitalni sadržaj isporučen na

³² Kanceljak, I., op. cit. (bilj. 21), str. 73.

³³ Ibid. str. 74.

³⁴ Članak 400. stavak 5. op. cit. (bilj. 7)

³⁵ T. 16. uvodni dio Direktive 2019/771

materijalnom nosaču podataka kao što su npr. DVD-ovi, CD-ovi, USB memorije, memorijske kartice kao i sam materijalni nosač podataka, ali ako služi isključivo kao nosač digitalnog sadržaja.³⁶ Dakle, različitim izvorima su uređene stvari s digitalnim elementom od digitalnih sadržaja i usluga te se te dvije direktive međusobno nadopunjuju. Direktiva 2019/770 u naš je pravni poredak implementirana putem Zakona o određenim aspektima ugovora o isporuci digitalnog sadržaja i digitalnih usluga³⁷ koji je također na snazi od 1.1.2022. U slučaju ugovora vezanih uz digitalne sadržaje i usluge primijenit će se odredbe ovog zakona.

Sljedeća novost vezana uz institut odgovornosti za materijalne nedostatke je pitanje prijelaza rizika na kupca u slučaju stvari s digitalnim elementom. U stavcima 6. i 7. članka 400. razlikuje se prijelaz rizika ovisno o tome treba li stvar montirati, odnosno instalirati ili ne. U slučaju jednokratne isporuke takvih stvari rizik prelazi na kupca u trenutku kad je obavljena jednokratna isporuka digitalnog sadržaja ili digitalne usluge, a ukoliko se radi o kontinuiranoj isporuci tada do prijelaza rizika dolazi u trenutku kad je takva kontinuirana isporuka započela. Ukoliko je stvar bilo potrebno monitorirati ili instalirati, a to je bio dužan učiniti prodavatelj ili osoba za koju on odgovara, tada do prijelaza rizika dolazi u završetku montaže, odnosno instalacije. Takvo pravno uređenje argumentira se time što kupac u nekim slučajevima ne može upotrebljavati stvar, a samim time ni primijetiti nedostatak sve dok instalacija ili montaža ne budu u cijelosti dovršene.³⁸

U stavku 8. članka 400. razriješena je dvojba koja je postojala u slučajevima kada se nije znalo je li isporuka ugrađenog ili povezanog digitalnog sadržaja ili digitalne usluge dio potrošačkog ugovora o kupoprodaji. Europski zakonodavac riješio je tu dvojbu na način da je propisao da se u tom slučaju predmnijeva da su digitalni sadržaj ili digitalna usluga obuhvaćeni ugovorom o kupoprodaji. To se u pravilu ne bi trebalo dogoditi s obzirom da bi ugovaratelji trebali unaprijed odrediti što sve čini dio ugovora o kupoprodaji te bi se sve trebalo detaljno ugovoriti među strankama, no za slučaj eventualne dvojbe ova odredba rješava taj problem.

U sljedećem stavku također je propisana jedna predmnijeva. Naime, u stavku 9. članka 400. navodi se kako se predmnijeva da svaki nedostatak stvari koji se pojavi u roku od godine dana od prijelaza rizika, postojao je i u trenutku prijelaza rizika. Osim ukoliko prodavatelj ne dokaže suprotno ili

³⁶ T. 13. Ibid.

³⁷ Zakon o određenim aspektima ugovora o isporuci digitalnog sadržaja i digitalnih usluga (NN 110/21)

³⁸ Milić, I., op. cit. (bilj. 29), str. 136.

suprotno proizlazi iz naravi stvari, odnosno iz naravi nedostatka. Dakle radi se o oborivoj predmnijevi u kojoj je prodavatelju dopušteno dokazivanje suprotnog te je na njemu tereta dokaza da nedostatak u tom trenutku nije postojao. Rok od godine dana vrijedi za potrošačke i građanskopravne ugovore, dok se u sljedećem stavku predviđa iznimka za trgovačke ugovore te je u tim slučajevima rok za pokazivanje nedostatka skraćen na 6 mjeseci od trenutka prijelaza rizika.

Treba napomenuti kako je prije novele Zakona o obveznim odnosima i za potrošačke te za građanskopravne ugovore vrijedio rok od 6 mjeseci što je bilo propisano tadašnjim člankom 400. stavkom 3. Zakona o obveznim odnosima³⁹ : „*Predmnijeva se da je nedostatak koji se pojavio u roku od šest mjeseci od prijelaza rizika postojao u vrijeme prijelaza rizika, osim ako prodavatelj ne dokaže suprotno ili suprotno proizlazi iz naravi nedostatka.*“ Direktivom 2019/771 radi veće zaštite potrošača upravo je propisan rok od godine dana te je hrvatski zakonodavac uskladio ovaj dio Zakona s Direktivom 2019/771 dok je dotadašnje uređenje ostalo vrijediti samo za trgovačke ugovore.

U stavku 11. članka 400. posebno je definirano pravilo o teretu dokazivanja za potrošačke ugovore o kupoprodaji stvari s digitalnim elementima kod kojih je dogovorena kontinuirana isporuka digitalnog sadržaja ili digitalne usluge tijekom određenog razdoblja. U tim slučajevima je teret dokazivanja da ne postoji nedostatak na prodavatelju za vrijeme od dvije godine od prijelaza rizika. No, ukoliko je ugovorena kontinuirana isporuka digitalnog sadržaja ili digitalne usluge na rok dulji od dvije godine, tada je teret dokaza na prodavatelju za cijelo razdoblje na koje je isporuka ugovorena.

U zadnjem, 12. stavku, članka 400. navodi se ono što je već ranije spomenuto u ovom radu, a to je da se odredbe o odgovornosti za materijalne nedostatke ne primjenjuju na potrošačke ugovore o kupoprodaji materijalnih nosača podataka koji služe isključivo kao nosači digitalnog sadržaja. Na njih se primjenjuje druga digitalna direktiva, a to je Direktiva 2019/770 te je na taj način jasno razdvojeno područje primjene tih dviju direktiva. Što se tiče našeg pravnog poretka, u navedenom slučaju neće se primijeniti Zakon o obveznim odnosima, već ranije spomenuti Zakon o određenim aspektima ugovora o isporuci digitalnog sadržaja i digitalnih usluga. Na taj je način razdvojeno područje primjene ovih zakona i u našem pravnom poretku.

³⁹ Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18)

4.3. Kad postoje materijalni nedostaci

Odredbe Zakona o obveznim odnosima koje se odnose na određenje kada postoje materijalni nedostaci također su doživjele vrlo bitne izmjene. Prema novom uređenju postoje dvije vrste usklađenosti koje moraju biti ispunjene kako ne bi postojali materijalni nedostaci. S obzirom da se radi o direktivi maksimalne harmonizacije te dvije vrste bilo je potrebno prenijeti u nacionalno obvezno pravo.

Ranije uređenje neusklađenosti i postojanje nedostatka nije u potpunosti slijedilo odredbe Direktive 1999/44 o određenim aspektima robe široke potrošnje jer je zakonodavac bio vezan prijašnjim ZOO-om 78,⁴⁰ što je posebno uočljivo u određivanju kada materijalni nedostatak postoji kao i u razlikovanju vidljivih i skrivenih nedostataka.⁴¹ No, implementacijom nove Direktive 2019/771 hrvatski zakonodavac nije smio odstupiti od njezinih odredaba te sada postoje dvije situacije u kojima dolazi do postojanja materijalnih nedostataka, a to su prema članku 401. ZOO: subjektivni zahtjevi usklađenosti i objektivni zahtjevi usklađenosti. Svi ti zahtjevi moraju biti kumulativno ispunjeni kako bi se radilo o robi kod koje ne postoje materijalni nedostaci. Subjektivni i objektivni zahtjevi predstavljaju novost pri uređenju instituta odgovornosti za materijalne nedostatke jer u dosadašnjem uređenju takva podjela nije postajala već je ona uvedena Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima.

Zakon o obveznim odnosima niti nakon izmjene koja je provedena ne koristi nazive subjektivnih i objektivnih zahtjeva usklađenosti, već su oni prisutni samo u Direktivi 2019/771. Tako se u članku 6. Direktive 2019/771 govori o „subjektivnim zahtjevima u pogledu usklađenosti“, te u članku 7. o „objektivnim zahtjevima u pogledu usklađenosti“. Kako bi postojala usklađenost stvar bi trebala kumulativno ispunjavati oba zahtjeva. Iako ZOO izričito ove termine ne navodi, naše zakonsko uređenje u potpunosti je jednako Direktivi 2019/771 jer su u članku 401. navedeni svi kriteriji kada nedostatak postoji, pri čemu bi se s obzirom na sadržaj moglo stavak 1. podijeliti na subjektivne zahtjeve, a stavak 2. na objektivne.⁴²

Glavna razlika između objektivnih i subjektivnih zahtjeva usklađenosti je u tome jesu li određena svojstva stvari bila predviđena ugovorom. Kod subjektivnih zahtjeva usklađenosti, prema članku

⁴⁰ Zakon o obveznim odnosima (NN 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 7/96, 91/96, 112/99, 88/01)

⁴¹ Kanceljak, I., op. cit. (bilj. 21), str.76.

⁴² Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima (NN 126/2021)

401. stavku 1. točki 1. ZOO stvar ima materijalne nedostatke ukoliko ne odgovara opisu, vrsti, količini i kvaliteti, odnosno nema funkcionalnost, kompatibilnost, interoperabilnost i druge značajke kako je utvrđeno ugovorom o kupoprodaji. Zbog ove odredbe bilo je vrlo važno uvesti objašnjenje ovih pojmova u početni dio Zakona koji regulira institut odgovornosti za materijalne nedostatke.

Zatim, subjektivna neusklađenost, prema točki 2., također postoji ukoliko stvar nije prikladna za posebnu namjenu za koju je potrebna kupcu i s kojom je kupac upoznao prodavatelja najkasnije u trenutku sklapanja ugovora te u odnosu na koju je prodavatelj dao pristanak. Također, i ukoliko stvar nije isporučena sa svom dodatnom opremom i uputama, uključujući upute za instalaciju, kako je utvrđeno ugovorom o kupoprodaji.

I zadnji nedostatak naveden u točki 4. članka 401., povezan sa zahtjevima subjektivne usklađenosti je kada stvar nije isporučena s ažuriranjima kako je utvrđeno ugovorom o kupoprodaji.

Ono što je zajedničko svim ovim točkama je, dakle, da je nedostatak povezan s postojanjem subjektivne neusklađenosti, a ona postoji zbog toga što je potrošač dobio robu drugačiju od onog što je ugovorio s prodavateljem ugovorom o kupoprodaji.

Za razliku od toga, druga skupina neusklađenosti povezana je s objektivnim zahtjevima, a oni se odnose na situaciju kad kupac dobije robu drugačiju od onog što je mogao očekivati s obzirom na svojstva koja uobičajeno ima robe te vrste. U Zakonu⁴³ se navode četiri situacije kada nisu ispunjeni objektivni zahtjevi usklađenosti te tada dolazi do postojanja materijalnih nedostataka. Prvi slučaj objektivne neusklađenosti je kada stvar nije prikladna za upotrebu u svrhe za koju se ta stvar uobičajeno koristi, pritom uzimajući u obzir sve propise Europske unije i propise Republike Hrvatske, tehničke standarde ili primjenjive kodekse ponašanja u određenom području ako oni postoje. Kao drugo, ako stvar ne odgovara kvaliteti i opisu uzorka ili modela koji je prodavatelj stavio na raspolaganje kupcu prije sklapanja ugovora. Zatim, ukoliko stvar nije isporučena s dodatnom opremom, ambalažom ili uputama za instalaciju koje je kupac mogao razumno očekivati. Kao posljednji slučaj objektivne neusklađenosti navodi se situacija kada stvar ne odgovara količini ili nema ona svojstva i druge značajke koje kupac može razumno očekivati s obzirom na prirodu stvari te uzimajući u obzir sve javne izjave koje su dali prodavatelj ili druge

⁴³ Članak 401. stavak 2. op.cit. bilj.(7)

osobe. S time da izmjena Zakona o obveznom odnosima isključuje odgovornost prodavatelja, tj. on neće odgovarati za izjave koje je dao ako dokaže da nije znao niti je mogao znati za tu izjavu ili da je ona do trenutka sklapanja ugovora bila ispravljena na sličan ili isti način kao što je i dana ili da javna izjava nije mogla utjecati na donošenje odluke o kupnji.

Vežano uz objektivne nedostatke Zakon o obveznim odnosima predviđa iznimku vezanu uz objektivne zahtjeve neusklađenosti i to kod potrošačkih ugovora. Naime takvi objektivni zahtjevi usklađenosti, ukoliko nisu ispunjeni, smatra se da ne postoje ako je potrošač bio o njima obaviješten prije sklapanja ugovora te je na njih izričito i zasebno pristao.⁴⁴

Također, smatra se da nisu ispunjeni objektivni zahtjevi usklađenosti ukoliko je došlo do nepravilne instalacije robe. No neće se svaka nepravilna instalacija smatrati objektivnom neusklađenošću, već samo ona koja čini dio ugovora o kupoprodaji i obavio ju je prodavatelj odnosno osoba za koju on odgovara. No, objektivnom neusklađenošću smatra se i ako je stvar montirao ili instalirao kupac, a nepravilna instalacija ili montaža su posljedica nedostatka u uputama koje je dostavio prodavatelj.

Uvrštavanjem nepravilne instalacije ili montaže na popis slučajeva neusklađenosti s objektivnim zahtjevima Republika Hrvatska iskoristila je mogućnost proširenja područja primjene na ugovore o kupoprodaji koji imaju elemente ugovora o usluzi, te je to pogotovo korisno u situacijama kada potrošač nema potrebna znanja i vještine za instalaciju kao i kod robe široke potrošnje koja ima ugrađen digitalni sadržaj ili je funkcionalnost robe ovisna o digitalnoj usluzi koju je potrebno instalirati.⁴⁵

Zakon o obveznim odnosima je sročten tako da se iz njega može zaključiti kako materijalni nedostaci postaje u slučaju neispunjenja oba zahtjeva usklađenosti. Dakle, način na koji su ti kriteriji sročteni čini vjerojatnim da će ispunjavanjem nekog od subjektivnih kriterija biti ispunjen i neki od objektivnih kriterija, a kao drugo Direktiva propisuje zahtjeve u pogledu usklađenosti pa izostankom nekog od tih zahtjeva stvar nije u skladu s ugovorom (subjektivni zahtjev) ili nije u skladu s onim što se uobičajeno može očekivati od stvari (objektivni zahtjev).⁴⁶

⁴⁴ Članak 401. st.2 t.8. op.cit. (bilj.7)

⁴⁵ Kanceljak, I., op. cit. (bilj.21), str. 74.

⁴⁶ Velaj, H., Topić, G., op. cit. (bilj. 25), str.199.

Ovakvo shvaćanje potvrđuje i sama Direktiva 2019/771 u svom uvodnom dijelu u kojem navodi da se roba može smatrati usklađenom s ugovorom tek kada su ispunjeni i objektivni i subjektivni zahtjevi usklađenosti. Tako se u točki 25. uvodnog dijela Direktive 2019/771 navodi kako je bitno uskladiti pravila kojima se određuje je li roba usklađena, a posebno zbog toga kako bi se razjasnilo što potrošač može očekivati od robe te za što prodavatelj odgovara u slučaju da isporuči nešto drugo od onoga što se očekuje. Tako bi prema toj točki Direktive usklađenost trebalo procjenjivati na temelju i subjektivnih i objektivnih zahtjeva u pogledu usklađenosti.

4.4. Ažuriranje stvari s digitalnim elementima u potrošačkim ugovorima

Ukoliko je predmet kupoprodajnog ugovora stvar s digitalnim elementima bit će potrebno provoditi ažuriranja te stvari. Ono je potrebno kako bi uređaj bolje radio kao i aplikacije i programi koji su na njemu instalirani te kako bi zadržao one funkcije koje je imao u trenutku kupnje i tijekom vremena s obzirom da se uređaji jako brzo razvijaju. Stoga je Zakon o obveznim odnosima trebao u naše zakonodavstvo prenijeti i obvezu prodavatelja na osiguranje ažuriranja. Upravo je to učinjeno u članku 401. a. Ažuriranje je povezano sa funkcionalnošću stvari s digitalnim elementima te je ono potrebno kako bi stvar mogla funkcionirati.

Kod stvari s digitalnim elementom moguće je i ugovorom predvidjeti obvezu ažuriranja, ali prodavatelj bi, i kada to nije posebno ugovoreno trebao osigurati ažuriranja, a posebno sigurnosna ažuriranja koja su potrebna da stvar s digitalnim elementom ostane bez nedostatka.⁴⁷ Dakle, prodavatelj je neovisno o tome je li ugovorom o kupoprodaji ugovorena isporuka ažuriranja, obvezan isporučiti sigurnosna ažuriranja kako bi stvar s digitalnim elementima mogla zadržati svoju funkcionalnost. Funkcionalnost je u Zakonu o obveznim odnosima definirana kao „*sposobnost stvari da izvršava funkcije s obzirom na svoju svrhu.*“

Međutim ažuriranje stvari s digitalnim elementima naš zakonodavac odlučio je primjenjivati isključivo na potrošačke ugovore o kupoprodaji, a ne i na građanskopravne i trgovačke ugovore. Tako u potrošačkim ugovorima o kupoprodaji stvari s digitalnim elementima kojima je predviđena

⁴⁷ Josipović, M. Novo reguliranje ugovora o kupoprodaji <https://informativ.hr/strucni-clanci/novo-reguliranje-ugovora-o-kupoprodaji> str. 1.-5. pristupljeno 27.7.2022.

jednokratna isporuka digitalnog sadržaja ili digitalne usluge prodavatelj je dužan obavijestiti potrošača o ažuriranjima, uključujući i sigurnosna ažuriranja koja su potrebna da stvar ostane bez nedostatka.⁴⁸ U drugom dijelu tog stavka navodi se obveza prodavatelja da osigura ažuriranja tijekom razdoblja unutar kojeg to potrošač može razumno očekivati s obzirom na vrstu i svrhu stvari i digitalnih elemenata te na prirodu ugovora o kupoprodaji.

Problem nastaje ukoliko postoji potreba za ažuriranjem, a prodavatelj ne izvrši svoju obvezu isporuke ažuriranja. Tada se to smatra postojanjem objektivne neusklađenosti za što prodavatelj odgovara. Međutim, postoji situacija kada prodavatelj ipak neće odgovoriti u slučaju neisporuke ažuriranja. Takav slučaj predviđen je u članku 401. a stavak 3., a odnosi se na situaciju kada je potrošač u trenutku sklapanja ugovora bio posebno obaviješten da određeno obilježje stvari odstupa od objektivnih kriterija iz stavka 1. i 2. te ukoliko je to potrošač prihvatio prilikom sklapanja ugovora. Ovim se člankom omogućava postojanje egzoneracijskog razloga kojim se prodavatelj oslobađa odgovornosti za materijalne nedostatke u slučaju neisporuke ažuriranja, ali uz znanje potrošača te njegov pristanak na takve nedostatke.

Stavak 1. i 2. članka 401. uređuju prodavateljevu obvezu isporuke ažuriranja, međutim razlikuju se s obzirom na period isporuke digitalnog sadržaja. Pa se tako u stavku 2. uređuje kontinuirana isporuka digitalnog sadržaja. Ukoliko je kontinuirana isporuka ugovorena na rok dulji od dvije godine, tada obveza osiguranja ažuriranja traje do isteka razdoblja na koji je isporuka ugovorena, a ukoliko je ugovorena isporuka digitalnih sadržaja ili usluge u roku od dvije godine ili kraće, tada obveza osiguranja rizika traje dvije godine od prijelaza rizika.

Prodavatelj je dužan isporučiti ažuriranja koja su potrebna kako bi stvar i dalje tijekom vremena mogla ispunjavati svoju svrhu, tj. imati obilježje funkcionalnosti, ali nisu dužni isporučivati nadograđivane verzije ukoliko to nije posebno ugovoreno. Naime, ako ugovorne strane nisu drugačije ugovorile, prodavatelj nije obavezan pružiti nadograđene verzije digitalnog sadržaja ili digitalne usluge niti poboljšati ili proširiti funkcionalnost stvari u mjeri koja nadilazi zahtjeve koji se odnose na to da stvar ostane bez nedostataka.⁴⁹

Osim saznanja potrošača o postojanju objektivnog nedostatka povezanog s ažuriranjem te njegovog izričitog prihvaćanja istih, Zakon o obveznim odnosima u članku 401.a stavku 3. dodaje

⁴⁸ Članak 5. op. cit. (bilj. 24)

⁴⁹ Milotić, I., op. cit. (bilj.29), str. 138.

još jedan egzoneracijski razlog kojim se prodavatelj oslobađa odgovornosti za materijalne nedostatke zbog objektivne neusklađenosti povezane s neisporukom ažuriranja. Naime, na potrošaču je izbor hoće li on provesti navedeno ažuriranje ili ne. Prodavateljeva odgovornost prestaje u trenutku kad on isporuči potrebno ažuriranje i ne odgovara ukoliko potrošač ta ista ažuriranja odbije instalirati.

Stoga, sadašnje zakonsko uređenje predviđa da ukoliko potrošač u razumnom roku ne instalira ažuriranja koja mu je isporučio prodavatelj, prodavatelj ne odgovara za one materijalne nedostatke koji su povezani isključivo s propuštanjem instalacije ažuriranja pod uvjetom da je obavijestio potrošača o ažuriranju i o posljedicama propuštanja njegove instalacije. (čl. 401.a st. 3.) Također, propuštanje instalacije ne smije biti posljedica nedostataka u uputama za instalaciju koje su dostavljene potrošaču jer se u tom slučaju odgovornost prebacuje na prodavatelja.

Prema izmijenjenom Zakonu o obveznim odnosima, rokovi koji se primjenjuju za ažuriranje stvari s digitalnim elementima kod kontinuirane isporuke u potrošačkim ugovorima, jednaki su rokovima za odgovornost prodavatelja za nedostatke stvari s digitalnim elementima s kontinuiranom isporukom digitalnog sadržaja ili usluge u potrošačkim ugovorima (članak 404.a Zakona o obveznim odnosima.) Pa se jednako tako na kontinuiranu isporuku u roku duljem od dvije godine odgovornost prodavatelja predviđa za cijelo vrijeme isporuke. Ukoliko je predviđena kontinuirana isporuka digitalnog sadržaja ili usluge za razdoblje od dvije godine ili kraće, tada odgovornost prodavatelja postoji u roku od dvije godine od prijelaza rizika.

5. PRAVA KUPCA PREMA NOVOM UREĐENJU

U slučaju da se utvrdi postojanje materijalnog nedostatka, tada kupac ima određena prava prema prodavatelju kako bi se, ukoliko je to moguće, provelo usklađenje stvari i tako otklonio nedostatak. Ove zakonske odredbe doživjele su veliku izmjenu u odnosu na dotadašnje uređenje. Naime, najveća razlika je to što je do sada kupac mogao birati koju će mogućnost iskoristiti u slučaju materijalnog nedostatka.

Mogao je birati između sljedećih opcija ⁵⁰: zahtijevati od prodavatelja uklanjanje nedostatka, zahtijevati od prodavatelja predaju druge stvari bez nedostatka, zahtijevati sniženje cijene i raskinuti ugovor. Ista prava kupcu ostaju i nakon izmjene Zakona o obveznim odnosima, međutim

⁵⁰ Članak 410. Zakona o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18)

novost je u tome što kupac neće moći birati koje pravo želi iskoristiti, već će morati poštovati uspostavljenu hijerarhiju pravnih sredstava. To je vrlo važna novost koju je uvela Direktiva 2019/771.

Uređenje prava kupca u slučaju odgovornosti za materijalne nedostatke na način da se uspostavi hijerarhija u tim pravima, rješenje je koje je dominantno u većini država članica Europske unije. Naime, u izrazito prevladavajućem broju država članica EU prava kupca u slučaju kupnje stvari s nedostatkom su uređena hijerarhijski i supsidijarno, a samo mali dio država članica, uključujući RH, koristilo je rješenje kao u dosadašnjem ZOO.⁵¹ To znači da kupci moraju poštivati hijerarhiju pravnih sredstava određenu zakonom, a tek ukoliko neko pravno sredstvo nije moguće primijeniti, podredno pokušati ostvariti svoje pravo na preostale načine koje zakon predviđa.

Europska unija u svom uređenju upravo je preuzela rješenje kakvo je postojalo u većini država članica te se odlučila na uspostavu hijerarhije pravnih sredstava te supsidijarnu primjenu nekog drugog rješenja ukoliko prvo navedeno nije moguće ispuniti. Rezultat toga je da kupac više neće moći sam odabrati pravno sredstvo koje želi, već mora slijediti sredstva koja je odredio zakon.

Prema članku 410. Zakona o obveznim odnosima, prva mogućnost koja je kupcu na raspolaganju je popravak, odnosno zamjena stvari, a tek ukoliko na taj način neće biti moguće ostvarenje njegova prava kupac može zatražiti sniženje cijene ili raskid ugovora. Uz svaki od ovih slučajeva kupac također ima pravo na i na popravljivanje štete prema općim pravilima o odgovornosti za štetu, uključujući i štetu koju je zbog nedostatka stvari pretrpio na drugim svojim stvarima. U drugom slučaju, u kojem do štete zbog postojanja materijalnog nedostatka dođe na drugim stvarima oštećenika, različitim od stvari s materijalnim nedostatkom, primjenjuju se odredbe Zakona o obveznim odnosima koje uređuju odgovornost za neispravan proizvod⁵². Dakle, dolazi u obzir kumulacija pravnih sredstava u vidu odgovornosti za materijalne nedostatke i odgovornosti za neispravan proizvod.

Ovim uređenjem Europska unija opredijelila se za kogentne odredbe direktive u dijelu koji se odnose na prava kupca i na taj način uvjetovala izmjene relevantnih pravila obveznog prava u

⁵¹ Milotić, I., op.cit. (bilj. 11), str. 21.

⁵² Članak 1073. stavak 2. op. cit. (bilj.7)

manjinskoj skupini država koje su kupcu ostavljale pravo izbora pravnih sredstava, među kojima je bila i RH.⁵³

Cilj je ovakvog uređenja da se ugovor održi na snazi te da se prvo stvar pokuša popraviti ili zamijeniti i da se na taj način otklone materijalni nedostaci. No, popravak ili zamjena neće se moći provesti ukoliko bi takav način uklanjanja nedostatka bio nemoguć, ili ako bi prodavatelju u odnosu na drugi način uklanjanja nedostatka nastali nerazmjerni troškovi i ukoliko bi popravak ili zamjena prouzročile kupcu znatne neugodnosti. U tom slučaju neće se primijeniti pravno sredstvo popravka ili zamjene te će doći do podredne primjene preostala dva sredstva, a to su sniženje cijene, odnosno raskid ugovora. (Članak 410. stavak 3. ZOO)

Odredbe Direktive 2019/771 štite i prodavatelja na način da ga ovlašćuju da odbije uklanjanje nedostatka u obliku zamjene ili popravka stvari ukoliko su nemogući ili bi mu to prouzročilo nerazmjerne troškove s obzirom na vrijednost stvari bez nedostatka i značaj nedostatka, odnosno stvorilo znatne neugodnosti za kupca. Takva bi se situacija mogla nazvati slučajem postojanja apsolutne neproporcionalnosti u odnosu između prodavatelja i kupca te ju je europski zakonodavac odlučio spriječiti na način da omogućiti odbijanje zahtjeva potrošača za popravak ili zamjenu i tako zaštititi prodavatelja.⁵⁴

U slučajevima kada popravak ili zamjena stvari nisu moguće bilo zbog toga što prodavatelj nije uklonio nedostatak ili je odbio to učiniti ili je bio ovlašten odbiti takav način uklanjanja materijalnog nedostatka, tek tada kupac ima pravo na primjenu podrednih pravnih sredstava u obliku sniženja cijene i raskida ugovora. Takav slučaj bio bi primjerice ako se dobra trenutačno nalaze na drugom mjestu od onoga kamo su izvorno isporučena pa bi prodavatelj morao snositi nerazmjerne troškove prijevoza ili poštarine.⁵⁵

Također, pravo na sniženje cijene ili raskid ugovora postojat će i ako je prodavatelj izjavio da neće ukloniti nedostatak ili iz okolnosti proizlazi da to neće učiniti u razumnom roku ili bez znatnih neugodnosti za kupca, ako nedostatak postoji unatoč pokušaju prodavatelja da ga ukloni te ako je nedostatak tako ozbiljan da opravdava primjenu preostalih pravnih sredstava. Upravo se u ovoj odredbi članka 410. stavka 5. može uočiti novina uvođenja supsidijarnosti u primjeni pravnih

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Kanceljak, I., op. cit. (bilj. 21), str.80.

⁵⁵ Zoričić, M., op. cit. (bilj. 17), str. 10

sredstava. Tek ukoliko su ispunjene navedene pretpostavke kupac može zatražiti sniženje cijene ili raskid ugovora, a prednost imaju popravak odnosno zamjena stvari između kojih kupac može birati. Na taj način se pokušava održati na snazi postojeći ugovorni odnos ukoliko je to moguće, a raskid ugovora predviđen je kao zadnja opcija ukoliko se materijalni nedostatak nikako ne uspije otkloniti.

5.1. Popravak ili zamjena

U hijerarhiji pravnih sredstava, kako je već ranije navedeno, potrošač prvo mora pokušati svoje pravo ostvariti popravkom ili zamjenom stvari, između kojih može birati. Popravak, odnosno zamjena stvari za kupca su besplatni i trebali bi biti provedeni u razumnom roku od trenutka kada je kupac obavijestio prodavatelja o nedostatku. Zakon o obveznim odnosima ne određuje točno koliko bi vremenski iznosio razumni rok za prodavatelja. Direktiva 2019/771 navodi kako bi taj rok trebao biti što kraći mogući za popravak ili zamjenu, a u trajanje tog roka treba uzeti u obzir prirodu i složenost robe, prirodu i težinu neusklađenosti te napor potreban za dovršetak popravka ili zamjene.⁵⁶

Prema tome taj rok bi se razlikovao ovisno o slučaju, odnosno o kojoj se vrsti robe radi i stupnju neusklađenosti te bi bio prilagođen posebno za svaku situaciju. Tako primjerice, prodavatelj koji treba pribaviti neki zamjenski dio za popravak stvari, a nije ujedno proizvođač, ali ima proizvođača u istom gradu može puno prije nabaviti takav zamjenski dio od onog prodavatelja čiji se proizvođač nalazi u drugoj državi.⁵⁷ Samim time i popravak stvari će za proizvođača koji zamjenski dio može brže pribaviti, biti brži. Prema tome prilikom definiranja takvog roka treba pripaziti da ne dođe do neravnoteže u odnosu između prodavatelja i potrošača na način da se postupi na štetu prodavatelja radi pružanja prevelike zaštite potrošačima.

Popravak i zamjena stvari besplatni su za kupca zbog toga što, prema noveli Zakona o obveznim odnosima sve troškove otklanjanja nedostatka i predaje druge stvari bez nedostatka snosi prodavatelj (članak 410. stavak 9. ZOO). Besplatno bi kako je i u definiciji tog pojma u ZOO-u navedeno značilo bez troškova potrebnih za uklanjanje nedostatka, kao što su na primjer troškovi prijevoza, rada i materijala te poštanski troškovi.

⁵⁶ T. 55. uvodnog dijela Direktive 2019/771

⁵⁷ Kanceljak, I., op. cit. (bilj. 21), str. 81.

Također, popravak ili zamjenu stvari potrebno je provesti bez znatnih neugodnosti za kupca, uzimajući u obzir prirodu stvari i svrhu za koju je kupcu stvar bila potrebna. Kako bi prodavatelj stvar mogao popraviti ili zamijeniti, kupac je dužan staviti stvar prodavatelju na raspolaganje, a prodavatelj ju je obvezan preuzeti i snositi troškove preuzimanja. Međutim, postoji problem kod implementacije ove odredbe zato što Zakon o obveznim odnosima ne navodi točno o kojem bi se mjestu radilo. Direktiva 2019/771 određivanje takvog mjesta prepušta državama članicama navodeći kako Direktiva ne bi trebala definirati gdje će se izvršiti popravak ili zamjena, već bi takva pitanja trebalo prepustiti nacionalnom pravu.⁵⁸

Rješenje bi u tom slučaju trebalo pronaći u dijelu Zakona o obveznim odnosima koji uređuje opća pravila o ispunjenju obveza. Ta odredba prednost daje sporazumu stranaka, odnosno ako takav sporazum izostaje ili se na drugi način ne može odrediti, tada se obveza treba ispuniti u mjestu u kojem je dužnik (prodavatelj) u vrijeme nastanka svoje obveze imao sjedište odnosno prebivalište, a u nedostatku prebivališta, svoje boravište (članak 178. stavak 2. ZOO-a).⁵⁹

Ukoliko treba popraviti stvar koja je bila instalirana odnosno montirana na način koji je u skladu s njezinom namjenom i prirodom prije nego što se nedostatak pojavio, tada uklanjanje nedostatka uključuje obvezu uklanjanja stvari s nedostatkom i instalaciju, odnosno montažu zamjenske ili popravljene stvari ili obvezu snošenja troškova i instalacije odnosno montaže (članak 410.a stavak 3.) Prema odluci Suda EU ta obveza prodavatelja postoji bez obzira na to je li prema ugovoru o kupoprodaji obvezan instalirati potrošačku robu koja je prvobitno kupljena.⁶⁰

Ukoliko potrošač svoja prava može ostvariti putem zamjene stvari, nije dužan platiti za uobičajenu upotrebu zamijenjene stvari tijekom razdoblja prije njezine zamjene.

5.2. Sniženje cijene i raskid ugovora

Kako bi se ugovorni odnos održao na snazi, kupac svoja prava mora prvo pokušati ostvariti popravkom ili zamjenom stvari. Ranije u radu navedene su situacije kada to nije moguće i u kojima se ovlašćuje kupca na primjenu supsidijarnih pravnih sredstava. To su sniženje cijene i raskid ugovora. Ako je moguće materijalni nedostatak stvari otkloniti zamjenom ili popravkom stvari

⁵⁸ T. 56. uvodnog dijela Direktive 2019/771

⁵⁹ Kanceljak, I., op .cit. (bilj. 21), str. 82.

⁶⁰ Joined Cases C-65/09 and C-87/09: (OJ C, C/226, 30.07.2011, p. 2, CELEX: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62009CA0065>), pristupljeno 29.7.2022.

tada se neće moći primijeniti pravno sredstvo sniženja cijena ili raskida ugovora. Do raskida ugovora također ne može doći u situaciji kad je nedostatak na stvari neznan, ali u takvom slučaju kupac svejedno ima pravo na preostala pravna sredstva za otklanjanje materijalnog nedostatka na stvari kao i na naknadu štete. Međutim, činjenicu postojanja neznatnog nedostatka mora dokazati prodavatelj s obzirom da je prema odredbama Direktive 2019/771 teret dokaza o postojanju neznatnog nedostatka upravo na njemu.

Ono što je novitet u pravnom sredstvu raskida ugovora je raskid potrošačkog ugovora izjavom kupca. Naime, prema članku 413.a Zakona o obveznim odnosima, ako prodavatelj ni u naknadnom roku ne ispuni potrošački ugovor, potrošač je ovlašten izjaviti da se ugovor raskida. Taj rok zapravo je onaj koji se u drugim dijelovima Zakona o obveznim odnosima naziva *naknadni primjereni rok*, a najbliži mu je rok u materiji jednostranog raskida ugovora kao bitne pretpostavke takvog raskida.⁶¹ Naime, takav raskid ugovora spominje se u članku 362. za ugovore kod kojih ispunjenje u roku nije bitan sastojak ugovora.

Novost predstavlja i situacija uređena člankom 416., kada kupac kupuje više stvari ili skupinu stvari, a samo neke od njih imaju nedostatke. Postojeća odredba ZOO-a u takvoj situaciji daje mogućnost raskida ugovora samo u pogledu stvari koje imaju nedostatke, a ne i ostalih. Međutim izmjenama do kojih je došlo transponiranjem odredaba Direktive 2019/771, u određenim slučajevima kupcu se ipak daje pravo da raskine ugovor u pogledu svih stvari, bez obzira na to imaju li one nedostatak ili ne. Zakon o obveznim odnosima navodi tri situacije kad je moguće raskinuti ugovor u pogledu svih stvari: prvo ako su stvari takve da čine cjelinu te bi njihovo razdvajanje bilo štetno, zatim ukoliko se od kupca ne može očekivati da zadrži stvar koja nema nedostatak, treće ako kupac odluči raskinuti ugovor u pogledu stvari s nedostatkom, prodavatelj sa svoje strane može raskinuti ugovor i u pogledu ostalih stvari.⁶²

Ova prava vrijede za sve vrste ugovora o kupoprodaji, međutim naš je zakonodavac odlučio propisati jednu iznimku u odnosu na potrošačke ugovore o kupoprodaji. U takvim ugovorima bit će dozvoljeno sve što je ranije navedeno u pogledu kada samo neke stvari imaju nedostatak, osim prava prodavatelja da raskine ugovor u pogledu svih stvari. Ovlaštenje prodavatelja da to učini u potrošačkim je ugovorima isključeno.

⁶¹ Milotić, I., op.cit. (bilj.11), str. 22.

⁶² Članak 416. stavak 2. op. cit. (bilj. 7)

Pod utjecajem Direktive 2019/771 izmijenjene su i odredbe Zakona o obveznim odnosima koje uređuju učinke koji nastupaju u slučaju raskida ugovora zbog nedostatka i to u situaciji kad kupac raskine ugovor o kupoprodaji. U skladu sa člankom 14. Direktive 2019/771, u naš ZOO uvedena je odredba prema kojoj u slučaju da kupac raskine ugovor, on vraća stvar prodavatelju na trošak prodavatelja. Također uvedena je i odredba prema kojoj prodavatelj kupcu nadoknađuje cijenu plaćenu za stvar nakon što tu stvar primi ili ako od kupca dobije dokaz da je stvar poslao natrag. Njome se precizira vrijeme u kojem je prodavatelj dužan izvršiti povrat plaćene cijene. Međutim, Direktiva 2019/771 ne uređuje način vraćanja robe niti način vraćanja onoga što je kupac platio, već slobodu uređivanja tih pitanja ostavlja državama članicama.

6. ODGOVORNOST ZA MATERIJALNE NEDOSTATKE U LANCU ISPORUKE

Novost u Zakonu o obveznim odnosima je i odgovornost za materijalne nedostatke u slučajevima kada postoji lanac isporuke.⁶³ Radi se o pravu kojim se štiti prodavatelj koji je tu stvar kupio od neke treće osobe, a zatim prodao kupcu koji je u odnosu na njega ostvario prava iz odgovornosti za materijalne nedostatke. Zapravo je prodavatelj u položaju kupca prema toj trećoj osobi (prethodnom prodavatelju), te i njemu novo zakonsko uređenje omogućuje ostvarivanje prava prema toj trećoj osobi pod uvjetom da su ispunjene sve pretpostavke potrebne za postojanje odgovornosti za materijalne nedostatke u njihovom odnosu. Prvenstveno mora postojati materijalni nedostatak, bilo subjektivne ili objektivne prirode, što će se utvrditi primjenom odredaba Zakona o obveznom odnosima koji uređuje slučaj kada postoje materijalni nedostaci.

Također, kao i u odnosu između prodavatelja i kupca postoji određeni rok u kojem se kupac može pozivati na svoja prava iz odgovornosti za materijalne nedostatke. U lancu isporuke između prodavatelja i prethodnog prodavatelja primjenjuje se objektivni rok koji iznosi dvije godine od prijelaza rizika. Stoga, ako je od trenutka prijelaza rizika prošlo više od dvije godine, prodavatelj neće moći ostvariti svoja prava prema prethodnom prodavatelju. Uz ova prethodno navedena dva uvjeta, prodavatelj je dužan obavijestiti bez odgađanja prethodnog prodavatelja o tome da je popravio ili zamijenio stvar kupcu, snizio cijenu ili da je došlo do raskida ugovora s kupcem te mu

⁶³ Članak 422.a op. cit. (bilj. 7)

mora dostaviti sve podatke koji su potrebni za prosuđivanje odgovornosti za materijalne nedostatke.

Međutim, sva ova pravila vezana uz odgovornost prethodnog prodavatelja dispozitivne su prirode te je ugovornim stranama omogućeno odstupanje od zakonskih odredbi te ugovaranje drugačijih rokova kao i isključenje, ograničenje odnosno proširenje odgovornosti.

Ove odredbe primjenjuju se na sve sudionike obveznog odnosa bez obzira koliko ih je bilo u lancu isporuke pa će se one primjenjivati i u odnosu između prethodnog prodavatelja i njegova prednika na jednak način, sve dokle god postoji lanac isporuke.

Smisao ovih odredaba je u tome da se zaštiti prodavatelja u odnosu na prethodnog prodavatelja prema kojem on ima položaj kupca te da stoga ostvari prava koja inače kupcima pripadaju u slučaju postojanja odgovornosti za materijalne nedostatke.

7. ZAKLJUČAK

Odgovornost za materijalne nedostatke vrlo je važan institut obveznog prava te je riječ o općem pravnom institutu kojim osoba koja je predala neku stvar drugoj osobi odgovara ukoliko takva stvar ima neke nedostatke, a radi se o naplatnom pravnom poslu. Njegova važnost očituje i se i u tome što odgovornost za materijalne nedostatke spada u prirodne sastojke pravnog posla te se postojanje tog sastojka podrazumijeva. U skladu s obilježjima obveznog prava i taj institut je načelno dispozitivne prirode te se dopušta strankama da ga isključe ili ograniče ako to žele u svojim ugovornim odnosima. No, u nekim slučajevima kao što su potrošački ugovori to neće biti moguće. Naime kod potrošačkih ugovora pravna priroda ovog instituta se mijenja i pravila o odgovornosti za materijalne nedostatke postaju kogentna te ih stranke ne mogu vlastitom voljom isključiti.

Razlog takvog uređenja i pružanja veće zaštite potrošačima upravo je implementacija Direktive 2019/771 u hrvatsko zakonodavstvo kojim je Hrvatska uskladila svoj pravni poredak s pravnom stečevinom Europske unije. Sve veći napredak tehnologije dovodi do toga da se u svakodnevnom životu povećava prodaja robe s ugrađenim digitalnim sadržajem i uslugom te je potrebno regulirati takve proizvode i pružiti adekvatnu pravnu zaštitu potrošačima u odnosu na te proizvode.

Smatram da su ove izmjene vrlo korisne te da je vrlo važno da Europska unija, a samim time i Republika Hrvatska kao njezina članica, prate vrlo intenzivne promjene koje se događaju u svijetu tehnologije te idu u korak s njima pružajući zaštitu potrošačima.

Implementacijom Direktive 2019/771 u novelu Zakona o obveznim odnosima koja je stupila na snagu 1. siječnja 2022., institut odgovornosti za materijalne nedostatke doživio je brojne izmjene i na taj način pružio veću zaštitu hrvatskim građanima u skladu sa zaštitom koju imaju i ostali državljani država članica. Novim zakonskim uređenjem regulira se kako klasična, tako i online trgovina. To je vrlo važno s obzirom da se i u Hrvatskoj primijeti sve veći porast online trgovine, pogotovo nakon pandemije korona virusa, kao i kupnje robe s digitalnim sadržajem i uslugom. S obzirom da takve odredbe do sada nisu postojale, ova izmjena je važna zbog toga što pružamo zaštitu domaćim potrošačima na razini kakvu imaju i ostali državljani na području Europske unije te reguliramo naš pravni poredak u skladu s napretkom tehnologije.

Vrlo važne izmjene su upravo definiranje pojmova digitalnog sadržaja i usluge te ostalih pojmova povezanih s novom tehnologijom kao što su kompatibilnost, interoperabilnost i funkcionalnost, zatim ažuriranje takve robe te posebne odredbe o tome kada prodavatelj odgovara za materijalne nedostatke robe s digitalnim elementima. To je bilo potrebno jer je dotadašnje uređenje reguliralo samo odgovornost za materijalne nedostatke vezanu uz klasične stvari, a s obzirom na specifičnosti stvari s digitalnim elementima ovakve nove odredbe bile su nužne. Takve izmjene su vrlo važne s obzirom na napredak tehnologije s kojim smo suočeni zadnjih nekoliko godina te s obzirom na sve češću upotrebu i kupnju stvari s ugrađenim digitalnim sadržajem ili uslugom.

Iz tog razloga, smatram da je ova izmjena vrlo značajna za kupca, a također njezina važnost je i u tome što su se izmjenom Zakona o obveznim odnosima promijenila i prava kupaca na način da više ne mogu sami birati sredstvo koje će upotrijebiti za ostvarivanje svojih prava u slučaju postojanja materijalnog nedostatka. Hijerarhija i supsidijarna primjena pravnih sredstava velika su novost u odnosu na prijašnje uređenje. Smatram da će kupci koristiti ova prava u praksi zbog toga što će sigurno htjeti zaštititi svoja prava u slučaju postojanja materijalnog nedostatka. Zbog toga što se radi o novim pravima koja imaju kupci, mislim da bi prilikom kupnje prodavatelji trebali uz kupljeni proizvod priložiti dokument koji bi sadržavao kupčeva prava u slučaju postojanja materijalnog nedostatka i tako osigurati zaštitu prava kupaca.

Također, za kupce je vrlo važno i novo uvedeno razlikovanje između objektivnih i subjektivnih zahtjeva usklađenosti robe koje moraju biti kumulativno ispunjene te im se na taj način pruža veća zaštita. Time se Hrvatska pridružila uređenju prava kupca kakvo je imala većina država članica, s obzirom da je naše prijašnje uređenje imao vrlo mali broj država članica.

Ovom izmjenom Hrvatska je ispunila obvezu koju je imala prema Europskoj uniji preuzetu Ugovorom o Europskoj uniji, a to je usklađivanje nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije. Na taj način doprinijela je nastojanju tijela Europske unije da se uklone razlike u nacionalnim pravnim uređenjima potrošačkog i obveznog prava te da se ostvari puni potencijal prekogranične trgovine koji do sad nije u potpunosti iskorišten zbog pravne nesigurnosti koju osjećaju potrošači te zbog troškova usklađivanja koje imaju prodavatelji, a posebno mala i srednja poduzeća.

Međutim, kod nekih implementiranih odredaba Direktive 2019/771 postoje problemi, kao što je pitanje razjašnjenja odnosa između potrošačkog ugovora o kupoprodaji i ugovora o djelu s obzirom da ugovor o djelu ima vlastite odredbe o odgovornosti za materijalne nedostatke. Također i definiranje nekih pravnih standarda kao što su razumno vrijeme popravka ili zamjene stvari te definiranje mjesta na kojem je kupac dužan prodavatelju predati robu u slučaju popravka ili zamjene. Takve situacije trebalo bi još dodatno razjasniti radi lakše primjene u praksi.

Ove izmjene Zakona o obveznim odnosima su svakako ključne za hrvatske građane te donose puno noviteta. Promjene u tehnološkom svijetu su vrlo česte i intenzivne te se radi o vrlo dinamičnom području pa će se vremenom u praksi pokazati jesu li te izmjene prikladne tehnološkom napretku i je li ovakvo novo uređenje prihvatljivo. S obzirom na maksimalnu harmonizaciju koju predviđa Direktiva 2019/771 došlo je do puno većeg utjecaja i zahvata europskog zakonodavca u područje obveznog prava koje je do tada bilo u nadležnosti država članica.

No, s vremenom će se pokazati je li takva povećana intervencija europskog zakonodavstva u nacionalna obvezna i potrošačka prava uspjela ukloniti nepovjerenje potrošača te je li omogućeno nesmetano funkcioniranje unutarnjeg tržišta i povećana prekogranična trgovina među državama članicama.

8. LITERATURA

8.1 Knjige

Klarić, P., Vedriš M., Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2009.

8.2. Znanstveni članci

Gongeta, S., Određeni aspekti ugovora o kupoprodaji robe u europskom zakonodavstvu, CroDiM: International Journal of Marketing Science, Vol.5, No.1., 2022., str. 263-272.

Josipović, M., Novo reguliranje ugovora o kupoprodaji, <https://informator.hr/strucni-clanci/novo-reguliranje-ugovora-o-kupoprodaji>, str. 1-5., pristupljeno 27.7.2022.

Josipović T., Izazovi harmonizacije građanskog prava putem direktiva u: Civil Law Forum for South East Europe; GTZ (2010), str. 291-306.

Kanceljak, I., Određeni aspekti ugovora o prodaji robe na digitalnom tržištu i preuzimanje u hrvatsko pravo // Pravna zaštita pojedinaca na jedinstvenom digitalnom tržištu Europske unije/ Barbić, Jakša (ur.), Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2021., str. 65-93.

Milotić, I., Materijalni nedostaci u noveli Zakona o obveznim odnosima iz 2021., Računovodstvo, revizija i financije, 1 2022., str. 135-140.

Milotić, I., Novela Zakona o obveznim odnosima u 2021. godini, Pravo i porezi, br. 7-8./ 2021., str. 14-24.

Pavlović, M., Opći i posebni pravni učinci ugovora, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 59, No. 2, 2022, str. 445-481.

Slakoper, Z., Odgovornost za pravne nedostatke u Zakonu o obveznim odnosima i izabranim pravnim porecima, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 28, No. 1, 2007, str. 363-405.

Salač, J., Uzelac, J., Zaštita potrošača u Republici Hrvatskoj u kontekstu harmonizacije s pravnom stečevinom Europske unije, Financije i pravo, Vol. 2, No. 1, 2014., str. 7-27.

Velaj, H., Topić, G., Novela Zakona o obveznim odnosima - materijalni nedostaci stvari s digitalnim sadržajem, Računovodstvo, revizija i finacije, 2 2022., str. 197-203.

Zoričić, M., Maksimalna harmonizacija zakonodavstva EU-a u obveznom pravu, Pravo i porezi, br. 12 / 2021, str. 7-10.

8.3. Zakoni

Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18)

Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21)

Zakon o obveznim odnosima (NN 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 7/96, 91/96, 112/99, 88/01)

Zakon o određenim aspektima ugovora o isporuci digitalnog sadržaja i digitalnih usluga (NN 110/21)

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima (NN 126/21)

8.4. Sudska praksa

Joined Cases C-65/09 and C-87/09: (OJ C, C/226, 30.07.2011, p. 2, CELEX: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62009CA0065>), pristupljeno 29.7.2022.

8.5. Pravo Europske unije

Direktiva (EU) 2019/771 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2019. o određenim aspektima ugovora o kupoprodaji robe, izmjeni Uredbe (EU) 2017/2394 i Direktive 2009/22/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 1999/44/EZ, Službeni list Europske unije L 136/28, od 22.5.2019.

Direktiva 1999/44/EZ Europskog parlamenta i vijeća od 25. svibnja 1999. o određenim aspektima robe široke potrošnje i o jamstvima za takvu robu, Službeni list Europske unije L 171/12, od 7.7.1999.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Europskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Republike Hrvatske, s druge strane, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:22005A0128\(01\)&from=GA](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:22005A0128(01)&from=GA), pristupljeno 23.7.2022.

Ugovor o Europskoj Uniji- pročišćena verzija (2016/C 202/01)